

3.2 Az EGSZB sajnálattal veszi tudomásul azonban, hogy számos tagállam még mindig nem jelölte ki a szükséges forrásokat, illetve nem alakította ki a saját mechanizmusát, ezért kéri az Európai Bizottságot, hogy ösztönözze őket a folyamat felgyorsítására.

3.3 Az EGSZB aggodalmát fejezi ki, hogy tekintettel a közösségi költségvetésről szóló megállapodást övező jelenlegi nehézségekre, a végül rendelkezésre bocsátott források esetleg alacsonyabbak lehetnek javasolt költségvetésben megállapítottnál. A tagállamok döntése arról, hogy az ügynökséget

további hatáskörrel ruházzák fel, maga után vonja a szükséges források biztosítását ahhoz, hogy az ügynökség elérje célját a tengeri szennyezés megelőzésének terén. Elengedhetetlen, hogy a tengeri szennyezés megelőzése és a szennyezés esetén történő beavatkozás megfelelő jelentőséget kapjon közösségi szinten is, és ne pusztán gazdasági szempontból kerüljön megítélésre.

3.4 Racionális és költséghatékony stratégia kialakításához az ügynökség szerepe a tagállamok erőforrásai és tevékenységei összefogásának, valamint összehangolásának elősegítése terén elengedhetetlen.

Brüsszel, 2005. október 26.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanácshoz »Kockázat- és válságkezelés a mezőgazdaságban« címmel”

COM(2005) 74 final

(2006/C 28/04)

2005. április 20-án az Európai Bizottság az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő kérdésben: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanácshoz »Kockázat- és válságkezelés a mezőgazdaságban« címmel”

Az EGSZB idevonatkozó munkáival megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezet-védelem” szekció 2005. október 7-én elfogadta véleményét. (Előadó: Gilbert BROS).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. október 26-án és 27-én tartott 421. plenáris ülésén (a 2005. október 26-i ülésnapon) a jelen véleményt 122 szavazattal 1 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta.

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Bizottság említett közleménye számos olyan uniós szintű munka sorába illeszkedik, mint az Európai Bizottság Jelentése a kockázatok kezeléséről (2001. január), vita a Tanácsban a svéd elnökség idején (2001 tavaszán), a spanyol Memorandum és a madridi nemzetközi konferencia (2002 elején) a mezőgazdasági biztosításokról és a jövedelemgaranciákról, a görög Memorandum és a theszaloníki szeminárium a természeti katasztrófákról (2003), konferencia a holland elnökség idején (2004 decemberében) az állapotbetegségek elleni küzdelem anyagi és nem anyagi költségéről.

1.2 Pontosabban a közlemény az Európai Bizottság által 2003 júniusában Luxemburgban – a KAP reformjának keretében –, nyilatkozat formájában tett kötelezettségvállalás eredménye:

„A Bizottság tanulmányozni fogja, milyen egyedi intézkedésekkel lehet a mezőgazdasági kockázatokat, válságokat és természeti katasztrófákat nemzeti szinten kezelni. A Tanács számára 2004 vége előtt megfelelő javaslatokkal kiegészített jelentés készül. A Bizottság különös figyelemmel fogja

tanulmányozni annak lehetőségét, hogy az intézkedések finanszírozása olyan modulációs-százalékarányos mód igénybe vételével történjék, amely közvetlenül juttat összegeket a tagállamoknak, továbbá, hogy valamennyi közös piaci szervezet keretében hatalmazza fel külön cikk a Bizottságot arra, hogy közösségi szintű válság esetén közbelépjen, hasonlóan ahhoz, ahogyan ezt a marhahúságzat közös piaci szervezetének esetében lefektetett elvek lehetővé teszik.”

1.3 A közlemény a 2003. decemberi Tanács következtetéseivel is összhangban van, amelyek felszólították a vita folytatására és a kockázatkezelés céljaira rendelkezésre álló eszközök leltárba vételére továbbá a kockázatok és az esetleges új eszközök (közös piacszervezés, pénzügyi kötelezettségvállalások, versenyszabályok) kezelésében rejlő lehetőségek vizsgálata, illetve az állami támogatásokra vonatkozó irányvonalak értékelésére és kiigazítására a mezőgazdaságban.

1.4 A KAP korábban védelmet nyújtott a piac- és ártámogatási politikák révén. A legutóbbi reformot követően azonban a mezőgazdasági termelők közvetlenebbül szembesülnek egy sor

kockázattal. Az Európai Bizottság a KAP keretében új, a mezőgazdasági termelők kockázat- és válságkezelési képességének javítását célzó eszközöket szeretne kipróbálni.

1.5 Munkadokumentumaiban az Európai Bizottság összeállította a mezőgazdaságban fennálló – emberi vagy személyes eredetű – kockázatok listáját; tőkekockázat (épületek stb.); pénzügyi kockázat; felelősségi kockázat (biotechnológia stb.); a termelést érintő kockázatok (éghajlati stb.); az árakat érintő kockázatok; összeállította továbbá a fennálló kockázatok kezelésre szolgáló eszközök listáját: eladósodás és beruházások (adómentes megtakarítások); a termelési technikák adaptálása; diverzifikálás; forgalomba hozatali technikák (szerződések, integráció); határidős piacok; kockázatmegosztásra szolgáló segélyalapok és biztosítás.

1.6 Ezek az igen széles fogalmi körök pontosítandók a várákosoknak való megfelelés és annak érdekében, hogy csökkenti lehessen a mezőgazdaságot sújtó válságok káros hatásait.

2. Az Európai Bizottság javaslata

2.1 Az Európai Bizottság a közlemény első három oldalán a kockázat- és válságkezelés problematikájának meghatározását végzi el. A közleményhez csatolt munkadokumentumokban számos gondolat megfogalmazódik. Az ezután következő javaslatokban az Európai Bizottság a Tanács következtetéseiben explicit módon szereplő igényekre válaszol, úgymint: a biztonsági háló kiterjesztése, a kockázat- és válságkezelést szolgáló intézkedések finanszírozása modulációs eljárással és három opció figyelembevételével: természeti katasztrófák elleni biztosítás, a segélyalapok támogatása, alaptámogatás a jövedelmi válságok ellenében.

2.2 A modulációs eljárás összegeinek felhasználása maga után vonja a vidékfejlesztési intézkedésekre alapozó eszközök igénybe vételét. Tehát az új intézkedéseknek javítaniuk kellene a gazdaságok versenyképességét (első csapásirány), tekintetbe kell venniük a költségvetés éves lehetőségeit és az állami támogatásokra vonatkozó szabályozást, továbbá összhangban kellene lenniük a WTO „zöld dobozával”.

2.3 Az első opció a természeti katasztrófák elleni biztosítással kapcsolatos. Az Európai Bizottság szerint ezzel csökkenthető a tagállamok által eseti alapon eszközölt kifizetések mértéke. A gazdálkodók az általuk fizetett díj 50 %-os mértékéig támogatást kaphatnak. Kifizetésre akkor kerül sor, amikor a veszteségek mértéke meghaladja a legutolsó 3 év termésátlagának 30 %-át vagy a legutolsó 5 év termésátlagát (számításakor a legutolsó 5 év legjobb és legrosszabb esztendejét nem veszik figyelembe). A kompenzálás nem lehet több, mint a veszteségek 100 %-a. A kompenzálás nem lehet tekintettel a jövőben várható termés fajtájára vagy mennyiségére. A díjtámogatás alternatívája lehet a magánbiztosítók viszontbiztosító tevékenysége.

2.4 A második opció a segélyalapokkal kapcsolatos. Itt a gazdálkodók ösztönzéséről van szó annak érdekében, hogy

összák meg maguk között a kockázatokat. Ideiglenesen és degresszív módon, az adminisztratív költségek átvállalásával támogatás adható. A támogatás összege a belépő gazdálkodók számától függ. Az alapnak el kell nyernie a tagállam elismerését. A WTO „zöld dobozával” való összhangot esetről esetre kell megvizsgálni.

2.5 A harmadik opció a jövedelempótló támogatás. Ehhez mintául a kanadai megoldás és a „zöld doboz” kritériumai szolgálnak. A cél a tartalékalapok feltöltése válsághelyzet esetére (jövedelempótlás). A rendszernek valamennyi gazdálkodó előtt nyitva kell állnia. Kompenzációra akkor kerül sor, ha a veszteségek meghaladják a referencia-időszak 30 %-át (mint az 1. opció esetében). A jövedelem mérőszámát még meg kell határozni. A kompenzáció nem lehet a veszteségek 70 %-ánál alacsonyabb, és nem tartalmazhat a jövőbeli termelésre vonatkozó típus- vagy mennyiségi meghatározást.

3. Általános észrevételek

3.1 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság javaslatát, amely megnyitotta a vitát erről a mezőgazdaság jövője számára oly fontos kérdéssel. Az Európai Bizottság közleménye kényszerű válasz a felmerült konkrét igényekre. Az EGSZB úgy véli, hogy csak az első megfontolások kerültek napvilágra, s ezeket még el kell mélyíteni, ha választ akarunk adni a bevezetésben említett kockázatokra és válságokra.

3.2 A közlemény 1. („Bevezetés”) és 2. („Háttér”) fejezetében az Európai Bizottság röviden ismerteti a KAP 2003-as reformja óta hatályos új feltételeket (az egységes kifizetés rendszerének bevezetése), valamint áttekinti a Tanács által a mezőgazdasági kockázatok és válságok kezelése céljából elfogadott intézkedéseket és kijelölt feladatokat. Sem az Európai Bizottság közleménye, sem a Mezőgazdasági Főigazgatóság munkadokumentuma nem tesz kifejezett említést az európai mezőgazdaságra leselkedő kockázatokkal kapcsolatos, eddig bekövetkezett változásokról.

3.3 Az EGSZB észrevételezi, hogy a 2003. júniusi reform a mezőgazdasági árak volatilitásának erős növekedéséhez vezet, mely hozzáadódik az inputanyagok árának meglévő volatilitásához, és így a mezőgazdasági vállalkozások számára veszélyes gazdasági válságok valószínűségének növekedéséhez. Ráadásul számos tudományos szakember szerint az éghajlati kockázatok is egyre jelentősebbek. Válság esetén mindig a gazdálkodók válnak a lánc leggyengébb láncszemévé. Ezért – ha ellen kívánnak állni a válságnak és a kockázatoknak – hatékony eszközökre van szükségük. Ezért az EGSZB az Európai Bizottság által felvetett számos kérdés kapcsán szeretné kifejteni véleményét.

3.4 Az Európai Bizottság szerencsére három opciót is javasol. A három opció a tagállamok szintjén fakultatív lenne, illetve kiegészíthetik egymást. Önmagában mindegyik értékes, és egyiküket sem szabad eleve elvetni. Éppen ellenkezőleg, mindegyikük alapos elemzése szükséges.

3.5 Az opciók finanszírozására az Európai Bizottság megvizsgálta a modulációs pont alkalmazásának lehetőségét. Ezt megelőzően az Európai Bizottságnak fel kellett volna mérnie a javasolt intézkedések pénzügyi vonzatait. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az Európai Bizottság javaslata költségvetési szempontból semleges hatású, ugyanakkor felveti, hogy az előirányzott alapok elegendőek-e a pénzügyi igények kielégítésére.

3.6 Az első pillér kerete a piacok és a jövedelmek stabilizáló szerepét tölti meg, amire a gazdák 2013-ig garanciát kaptak. Ez feltétlenül szükséges számos gazdaság továbbéléséhez, ezért ügyelni kell rá, hogy a közvetlen támogatások modulációja ne növekedjék.

3.7 A moduláció révén kialakuló összegek igencsak eltérőek a tagállamok szintjén, sőt, az új tagállamok esetében zéró összegűek. Az EGSZB ezért a modulációs pont kérdésében alternatívát javasol: minden tagállam hozzájárulhatna a kockázat- és válságkezeléshez saját nemzeti EVFMA-keretéből a nemzeti mezőgazdasági össztermék 0,1 %-áig.

3.8 Az Európai Bizottság a modulációs alapok felhasználása folytán a vidékfejlesztés keretében gondolkodott. Az EGSZB szerint tágabb megközelítésre van szükség, illetve más lehetőségeket is számításba kell venni, nevezetesen a közös piaci szervezetek (KPSZ), a versenypolitika, a kereskedelmi kapcsolatok stb. szintjén.

3.9 Bizonyos számú kockázat és válság tanulmányozására szükség van, de kezelésük nem mindig a Közös Agrárpolitika feladata. A nem előrelátható természeti katasztrófákkal kapcsolatos – tehát biztosításra nem alkalmas – kockázatok és a járványok – pl. száj- és körömfájás – nem tartozhatnak a KAP hatálya alá. Ezekre a különleges helyzetekre egyéb meglévő eszközök – mint például az állatorvoslási alap vagy a szolidaritási alap – felhasználásával kell reagálni. Ezen túlmenően európai szintű természetikatasztrófa-rendszer felállítását tervezik⁽¹⁾, amelynek vonatkozni kell ezekre a mezőgazdasági kockázatokra.

3.10 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy mindeme mechanizmusok csakis a KPSZ-ek keretében jelenleg alkalmazott piaci-irányítási mechanizmusok kiegészítőiként működhetnek, mert azok már tartalmazzák az egyes ágazatok tekintetében leghatékonyabb eszközöket. Kereskedelmi szempontból ugyancsak rendkívül fontos, hogy a dohai ciklus keretében az EU ragaszkodjék a közösségi preferencia fenntartásához.

(¹) Vö.: az EGSZB kidolgozás alatt álló véleménye (előadó: María Candelas Sánchez Miguel) a következő tárgyban: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanács, az Európai parlament, az Európai gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága részére: A polgári védelem közösségi mechanizmusainak tökéletesítése”

3.11 *Észrevételek az Európai Bizottság javaslatához a vidékfejlesztésre vonatkozólag*

3.11.1 A mezőgazdasági biztosítások

3.11.1.1 Az EGSZB emlékeztet „A mezőgazdasági biztosítások közösségi rendszere” című véleményére⁽²⁾. Az e véleményben kifejezett kérések közül sok még jelenleg is aktuális. A mezőgazdasági biztosítások megfelelő eszközt jelentenek számos meghatározott kockázat lefedésére. A kivételes kockázatok kezelésében azonban ezek az eszközök nem helyettesíthetik az állami szerveket.

3.11.1.2 Jelenleg a mezőgazdaság területén az állami támogatásokra vonatkozó iránymutatások szerint a támogatások a természeti katasztrófáknak – földrengésnek és más egyéb természeti eseményeknek – betudható veszteségeket fedező biztosítási díjakra fordított költség 80 %-át tehetik ki. A kedvezőtlen éghajlati feltételek vagy állati és növényi betegségek miatt bekövetkező veszteségek csak akkor tekinthetők természeti katasztrófának, ha a károk egy bizonyos – a hátrányos helyzetű régiókban a szokásos termés 20 %-ában, más régiókban 30 %-ában meghatározott – küszöbértéket meghaladnak.

3.11.1.3 Azon biztosítások esetében, amelyek a természeti katasztrófákon túlmenően a kedvezőtlen éghajlati viszonyok, illetve állati vagy növényi betegségek miatt bekövetkező, de a küszöbértéket el nem érő veszteségekre is fedezet nyújtanak, állami támogatás a díjköltség 50 %-ig nyújtható.

3.11.1.4 Az Európai Bizottság javaslatai e tekintetben elmaradnak az állami támogatások keretében már engedélyezett eszközök mögött. Ha valóban ösztönözni akarjuk az említett eszközöknek a lehető legtöbb gazdálkodóra kiterjedő alkalmazását, akkor a támogatott számára több előnyt nyújtó mechanizmusra van szükség.

3.11.1.5 Egyes tagállamok rendelkeznek olyan eszközökkel, amelyek bizonyos ágazatokban már alkalmasnak bizonyultak a kockázatok megelőzésére (például többféle kockázatra is fedezetet nyújtó biztosítás formájában). Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság megközelítését egy új kiegészítő mezőgazdasági biztosítási eszköz létrehozása tekintetében. Az új uniós rendelkezések bevezetése ugyanis nem kérdőjelezheti meg a létező és nemzeti szinten bevált rendszerek működését.

3.11.1.6 Bár a mezőgazdasági biztosítások rendszere a vidékfejlesztés szempontjából horizontális jellegű, ágazati szinten is megvalósíthatónak kell lennie, ha alkalmazkodni kívánunk az Európai Unió régióinak eltérő szükségleteihez.

3.11.1.7 A viszontbiztosítás lehetőségeiről is számos, még nem publikált elgondolás született. A viszontbiztosítási alapok létrehozásához a kockázatmegosztó segélyalapok és a magánbiztosítások közötti szolidaritásra lenne szükség. Az európai szintű viszontbiztosítás kialakítása valódi hozzáadott értéket jelenthetne közösségi szinten.

(²) HL C 313., 1992.11.30., 25. o.

3.11.2 A kockázatmegosztó segélyalapok

3.11.2.1 Az Európai Bizottság által tervezett támogatások nem eléggé ösztönző jellegűek. Az ilyen alapok beindításához legalábbis tőketámogatásra van szükség a kezdeti működés biztosítása érdekében. Ez az opció akkor lehet operatív jellegű, ha a termelők szervezeteire támaszkodik.

3.11.2.2 Az ilyen jellegű feladat nehézségét tükrözi a Tanácson belüli egyet nem értés egy ilyen alapnak a sertéságazatban való létrehozásával kapcsolatos munkák terén. Egy adott ágazat jelentős válsága esetén a szakma szereplőinek befizetései nem elegendők az igények kielégítésére. Ugyanakkor a kockázatmegosztó segélyalapok számos válság esetén lehetővé teszik a gazdaságilag életképes gazdaságok fennmaradását.

3.11.2.3 A termelők és az összes ágazati szereplők tömörülését nagyban elősegítené, ha a piaci fellépés – promóció, feldolgozás, tárolás vagy harmadik országoknak történő értékesítés – tekintetében megvalósulna a kockázatmegosztó segélyalapok közvetlen irányítása. Ennek révén az ágazat szereplői nagyobb felelősségtudattal – és a 2003-as reform irányvonalának megfelelően – léphetnének fel a piacokon. Ezenkívül a gazdasági szereplők közelében megvalósított tevékenységek gyakran inkább összhangban vannak az eszközrendszer megfelelő működtetésével, mintha a közzféra szervei intéznék azokat.

3.11.2.4 Amennyiben a segélyalapokat már korábban létrehozták, az új eszköznek azok ne versenytársai, hanem inkább hasznélvezői legyenek.

3.11.3 Jövedelempótló alaptámogatás

3.11.3.1 Ezzel az opcióval kapcsolatban további tapasztalatokra van szükség, illetve folytatni szükséges az ide vonatkozó munkát. Az Európai Unióban a jövedelemtámogatási politika számos ágazatban közvetlen támogatások formájában valósul meg. Ezért jelenleg a javasolt rendszer semmiképpen nem válthatja ki a gazdálkodóknak juttatott közvetlen kifizetéseket. Ettől azonban az Európai Bizottság még feltárhat más, hosszú távú lehetőségeket.

A Kanadában bevezetett hasonló rendszer elemzése⁽³⁾ azt mutatja, hogy egy ilyen rendszer alkalmazása közép- vagy hosszú távon az Európai Unióban is elképzelhető lenne. Egyes kereskedelmi partnereink, például az Egyesült Államok és Kanada esetében ez jelentős eszközként szerepel. Ugyanakkor a Kanadában alkalmazott mechanizmus a jövedelemtámogatási politika egyik fő eszköze a mezőgazdaságban, és jelentős költségvetési támogatást igényel, ami viszont pillanatnyilag nem áll rendelkezésre az EU-ban.

⁽³⁾ További információk interneten: <http://www.agr.gc.ca/pcsr/main.html>

3.11.4 Tájékoztatás a fennálló kockázatok és válságok kezelésének mérését szolgáló intézkedésekről

3.11.4.1 Az EGSZB osztja az Európai Bizottság azon véleményét, hogy szükség van a kockázatkezelés céljait piaci alapon szolgáló eszközrendszer (biztosítás, határidős szerződések piaca, szerződéses mezőgazdasági tevékenység) fejlesztésének támogatására.

3.11.4.2 Az EGSZB emlékeztet a vidékfejlesztésről szóló véleményére⁽⁴⁾, és kéri, hogy induljanak képzési és tájékoztatási célú tevékenységek, még hozzá az Európai Szociális Alap terhére, mivel a vidékfejlesztés forrásai más célt szolgálnak.

3.11.5 Harmonizált eszközök

3.11.5.1 A vidékfejlesztés irányítása tagállami szinten a szubszidiaritási elv alapján történik. Tehát kizárólag az agrár-környezetvédelmi intézkedések kötelezőek. Az EGSZB elismeri a megközelítés jogosságát, mivel az elősegíti, hogy a politika igazodjék az EU régióinak valós szükségleteihez. Mindazonáltal a kockázatok és válságok valószínűsége az egész Európai Unióban megnövekedett. Ennek megfelelően szükség van valamiféle harmonizációra annak érdekében, hogy az Európai Unió gazdálkodói valamennyien azonos bánásmódban részesüljenek, s hozzájussanak a kockázat- és válságkezelés eszközeihez.

3.12 Javaslatok a közös piaci szervezetekre vonatkozólag

Az Európai Bizottság által ismertetett három opción túlmenően az EGSZB további javaslatokat kíván tenni. A hatékonyság és a költségtakarékosság jegyében az Európai Bizottságnak a megfelelő korai fellépést biztosító eszközöket kell előirányoznia – promóció, magánraktározás, a termelés csökkentése stb. –, hogy válságok esetén gyorsan be lehessen avatkozni.

A piacismereti eszközök jelenleg számos ágazatban lehetővé teszik a konjunkturális válságok előrejelzését. E válságok okai gyakorta a kínálat és a kereslet egyensúlyának időleges megbomlása regionális szinten. A gyors és esetleg regionális szintű fellépés elkerülhetővé tenné a válság állandósulását és szélesebb földrajzi környezetre történő kiterjedését.

3.12.1 A mezőgazdasági termékek promóciója

3.12.1.1 Az EU szintjén a promóciós akciók finanszírozását olyan különböző eszközökkel lehet megoldani, mint a vidékfejlesztés, belső piac és harmadik országok piaca. Mint ahogyan erről jelen iratban már szó esett, a korai promóciós akció nagyon hatékony eszköz ahhoz, hogy elkerülhető legyen a válságok súlyosbodása. Az Európai Bizottságnak különböző rendeleteiben a gyors fellépés érdekében egyszerűsítene kellene ezen akciók megvalósítási módját.

⁽⁴⁾ HL C 221., 2005.09.08., 40. o.

3.12.2 A terméktárolás támogatása

3.12.2.1 Bizonyos számú KPSZ területén már bebizonyosodott, hogy ágazati válság esetén a tárolás támogatását szolgáló intézkedések célszerűek lehetnek. Ugyanis segítségükkel elkerülhető a túlermelésből adódó konjunkturális válság, mivel a termékértékesítést hosszabb időszakokra terítik szét. Az Európai Uniónak engedélyeznie kellene, hogy ezt az eszközt a termelői szervezetek alakíthassák ki a kockázatmegosztó segélyalapok keretében. Ezenkívül ezzel a termelői csoportosulások létrejöttét is támogatni lehetne.

3.12.3 A „biztonsági háló” kiterjesztése piaci válság esetén

3.12.3.1 A marhahús közös piaci szervezetének súlyosabb közösségi szintű zavara esetén az Európai Bizottságnak lehetősége van a közbelépésre a marhahúságazat közös piaci szervezetéről szóló rendelet 38. cikke⁽⁷⁾ alapján: „Ha a Közösség piacán lényeges áremelkedést vagy áresést regisztrálnak és ez a helyzet vélhetően folytatódni fog, megzavarva vagy zavarral fenyegetve a piacot, meg lehet tenni a szükséges intézkedéseket.”

3.12.3.2 Az EGSZB sajnálatára az Európai Bizottság véleménye szerint az általános körűvé tétel nem indokolt, mivel egyetlen más közös piaci szervezet sem részesül az előnyeiből. A Miniszterek Tanácsa ebben egyetértett az Európai Bizottsággal.

3.12.3.3 Az EGSZB emlékeztet rá, hogy a 2003-as reform óta a helyzet megváltozott. Ráadásul egyes KPSZ-ek számára nem áll rendelkezésre biztonsági háló. A fogyasztók bizalmi válsága, ami a fogyasztás hirtelen zuhanásához vezet, a sertés- és baromfiágazatban számos gazdaság tönkremenetelét okozhatja.

3.12.3.4 Az összes ágazat igazságos kezelése érdekében, mivel a cél csupán jogi alap biztosítása az Európai Bizottság – adott esetben általa célszerűnek tartott – fellépése számára, az EGSZB kéri, hogy a „biztonsági háló” záradék jelenjen meg valamennyi közös piaci szervezetben, s ennek megfelelően kéri az Európai Bizottságtól és a Tanácstól álláspontjuk felülvizsgálatát.

3.12.4 A feldolgozás támogatása

3.12.4.1 Azokban az ágazatokban, amelyekben a termékek friss vagy feldolgozott állapotban is fogyasztásra kerülnek, a feldolgozást támogató intézkedések révén elkerülhető, hogy válság alakuljon ki a friss termékek piacán, ha a feldolgozás területén engedélyezik az időleges túlermelést, hiszen itt a piac nem ingadozik annyira, azaz kevésbé érzékeny a termelés mennyiségi változásaira. Ezeket az akciókat a tagállamoknak vagy a termelői szervezeteknek kellene levezényelniük.

⁽⁷⁾ 1254/1999 sz. rendelet, HL L 160, 1999.6.26., 21. o.

3.12.5 Támogatás a termelés önkéntes csökkentéséhez

3.12.5.1 A termelés-csökkentő intézkedések az elképzelhető leghatékonyabb intézkedések körébe tartoznak. Ha a piaci perspektívákból az látszik, hogy a kínálat meghaladja majd a keresletet, akkor a termelés mennyiségét még a betakarítás előtt önkéntes vagy kötelező jellegű akciók révén lehet csökkenteni, és így a válság megelőzhető. Ezeket az akciókat a tagállamoknak vagy a termelői szervezeteknek kellene levezényelniük.

4. Specifikus észrevételek

4.1 A mezőgazdasági válság fogalmát definiálni kell

4.1.1 Az Európai Bizottság a következőképpen határozza meg a válság fogalmát: „a válság egy olyan előre nem látható helyzet, amely veszélyezteti a mezőgazdasági üzem életképességét akár helyi szinten, akár egy egész termelési ágazatban⁽⁸⁾”. Az EGSZB szerint egyértelműen meg kell különböztetni a gazdasági válságokat a többi válságtól, ezért a gazdasági válságokat objektív és átlátható kritériumok segítségével kell definiálni.

4.1.2 A gazdasági válság esetében az Európai Bizottságnak pontosan meg kell határoznia a „regionális válsághelyzet”, az „országos válság” és a „közösségi válság” fogalmát. A definíciónak megfelelő piacismereten kell alapulnia, s ennek alapján meghatároznia a 3 vagy 5 legutóbbi esztendő átlagárát úgy, hogy a legrosszabb és a legjobb évet nem veszi figyelembe. A termékek árának y napon át tartó x %-os zuhanása esetén megtörténik a piac válságának kinyilvánítása. X és Y külön meghatározandó az egyes ágazatokra, az egyes tagállamokra, sőt az egyes termelési helyekre is. A válság kezdetét és végét a közszféra szerveinek kellene meghatározni.

4.1.3 A többi válságfajta minden tagállam megfelelő definíciókkal rendelkezik annak érdekében, hogy az egyes helyzeteket saját összefüggéseikben tudja kezelni.

4.2 A válsághelyzethez kell alakítani a versenyszabályokat

4.2.1 Válság esetén a termelőnek fizetett ár csökkenése nem mindig érezhető a fogyasztói oldalon⁽⁹⁾, s ez akadályozza a piac optimális működését. A Tanácsnak felül kell vizsgálnia a mezőgazdasági termelésére és értékesítésére vonatkozó bizonyos versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 1962-es rendeletét⁽⁸⁾, kiterjesztve a Versenyügyi Főigazgatóság feladatkörét annak érdekében, hogy az köteles legyen válság esetén – a szokásos elveken túllépve – gondoskodni a piac megfelelő működéséről.

⁽⁸⁾ COM(2005) 74

⁽⁹⁾ HL C 255, 2005.10.14., 44. o.

⁽⁸⁾ 26/1962 sz. rendelet, HL B 030, 1962.4.20., 993. o.

4.2.2 Ehhez specifikus eszközökre is szükség lehet, különösen képpen a gyümölcs- és zöldségágazatban. A közsféra szerveinek beavatkozását a piac működésébe az Európai Bizottságnak el kell fogadnia, a kivételes helyzetekre érvényes szabályozás keretében egyes ágazatokban, például a biztosításoknál. A válsághelyzetben történő túllépés a versenyszabályokon átmeneti és a közsféra szervei által ellenőrzött.

4.2.3 Az árakra vonatkozó olyan szakmaközi megegyezések szükségesek, amelyeknek megkötésére az ágazat egészét átfogó vállalatok vagy a bevásárlói szervezeteken keresztül értékesítő forgalmazók képesek.

4.2.4 A feldolgozatlan termékek esetében korlátozni kellene a felvásárlói és a fogyasztói árak közötti különbséget.

4.3 A kereskedelmi folyamatok jobb irányítására van szükség

4.3.1 A mezőgazdasági termékek kereskedelmének liberalizálására vonatkozó 2004. augusztusi WTO-keretmegállapodás lehetővé teszi a termékkiviteli támogatások teljes megszüntetését, amennyiben azokkal párhuzamosan más eszközök is alkalmazásban vannak. Hátra van a megszüntetés időpontjának és ütemének meghatározása.

4.3.2 Ugyanakkor minél nyitottabb az Európai Unió piaca, a termelők annál inkább ki vannak téve a válságok kockázatának. A most folyó tárgyalások során ezért meg kell őrizni a közösségi preferencia elvét. Az EU társadalmi, ökológiai és árnormái nem szenvedhetnek csorbát az olcsó importárak társadalmi és ökológiai dömpingje által. Az élelmiszer-szuverenitás kritériumait figyelembe kell venni. A fent említett okoknál fogva szükséges a piaci külső védelem és hozzáférés megfelelő rendszerének létrehozása és továbbfejlesztése.

4.3.3 Válságok esetén az Európai Uniónak a jövőbeli, WTO-megállapodások megvalósításának ideje alatt az export elősegítése érdekében korlátoznia kellene az importot, és teljes mértékben ki kellene használnia a rendelkezésére álló mozgásteret.

4.3.4 Az Európai Bizottság fontolóra vehetné a Genfben megállapított jogok egy részének megtartását egy új, a kereskedelmi folyamatok irányítását szolgáló eszköz létrehozása céljából.

4.3.5 A WTO keretében megtartott jogok célja nem az ágazati visszatérítések fenntartása lenne, hanem például olyan, a harmadik országokkal egyeztetett mechanizmus (hasonló már működik egyiptomi viszonylatban), amely közösségi válságok esetén lépne működésbe a külpiacok ellátásának – a válság exportjával nem együtt járó – megkönnyítése érdekében.

4.3.6 A harmadik országok illetékes hatóságaival történő egyeztetés ugyanis lehetővé tenné olyan ár megállapítását a támogatásban részesülő ország számára, amely nem zavarná meg saját belső piacát. Az uniós támogatás megnyilvánulhatna a szállítási és adminisztratív költségek, illetve (élelmiszersegély esetén) az áru árának szintjén.

4.4 Az éves költségvetés helyett

4.4.1 Az Európai Unió saját forrásaira és az éves kiadásokra épülő jelenlegi költségvetés keretében most a lehetetlenséggel határos az elv alkalmazásával felhagyni. Ugyanakkor ennek súlyos következményei vannak, s az EU működésének javítása érdekében felülvizsgálatra van szükség.

4.4.2 Rövidebb távon is lehetséges e kényszeren enyhíteni. Megoldás lehet, ha a stabilizálást szolgáló alapokba juttatott összegek kiadásként kerülnek könyvelésre. Ezek az alapok csak válság esetén és csak a válság esztendejében, szükség esetén kerülnek felhasználásra.

4.5 A termelői szervezeteket kell igénybe venni

4.5.1 Ha sikerül a termelőket szervezetbe tömöríteni – s ezáltal tényleges súlyt adni nekik a kereskedelmi tárgyalások alkalmával –, az jó eszköze lehet a kereskedelmi kockázatok kezelésének. Az Európai Bizottságnak továbbra is ebben az irányban kell haladnia, és ösztönző eszközök segítségével támogatnia kell a termelők gazdasági jellegű szerveződéseit.

4.5.2 A válságkezelés vonatkozásában az EGSZB kívánatosnak tartja a termelői szervezetek és az ágazati szereplők tömörülését annak érdekében, hogy elláthassák a reájuk háruló feladatokat.

5. Következtetések

5.1 Az Európai Bizottság javaslatai az első lépést jelentik a jó irányba, azaz a kockázatok és válságok kezelésével kapcsolatos problémák megoldása felé. De csupán első lépésről van szó.

5.2 A javaslatok csak kiegészítik a mezőgazdasági piacok irányítását, amelyet európai szinten a közös piaci szervezetek és a kereskedelmi folyamatok szabályozása végez. Semmi esetre sem szabad egy olyan rendszert megkérdőjelezni, amely már bizonyította hatékonyságát.

5.3 Biztosítani kell a meglévő, és egyes kockázatokra és válsághelyzetekre választ jelentő eszközök összehangolását. Ezért az Európai Unió állatorvoslási és szolidaritási alapját fenn kell tartani és javítani kell annak érdekében, hogy azok, a jelen-tésben leírt javaslatokon túl, kiegészítő választ jelenthessenek az agrárágazat kockázataira és válságaira.

5.4 A KAP 2003-as reformja és az éghajlati kockázatok növekedése jelentős következményekkel jár a mezőgazdasági üzemek irányítása tekintetében, amelyeknek kockázat- és válságérzékenysége növekedni fog. Ezért feltétlenül szükséges, hogy a kereskedelmi kapcsolatoknak a dohai ciklus keretében megvalósuló liberalizálása ne tegye semmissé a közösségi preferenciát.

5.5 Az Európai Bizottság által javasolt három opciót mélyebben át kell gondolni, illetve rövid-vagy középtávon át kell ültetni a gyakorlatba. Ugyanakkor a javaslatok elégtelenek ahhoz, hogy szembenézhessünk az elkövetkező esztendőkből előreláthatólag bekövetkező változásokkal. Ezért a kérdést a KPSZ-ek elkövetkező reformjai alkalmával ágazati szinten – de horizontálisan is – fel kell dolgozni.

5.6 A finanszírozás tekintetében nyilvánvaló, hogy előnyös, ha a moduláció 1 %-át erre szánjuk, de ügyelni kell arra is, hogy az EU valamennyi gazdálkodója egyenlő bánásmódban részesüljön – például a nemzeti mezőgazdasági össztermék 0,1 %-ának felhasználásával. A jövőben egyéb finanszírozási forrásokra is szükség lesz.

5.7 Az EGSZB hangsúlyozottan kéri, hogy *ex ante* és *ex post* értékelések készüljenek egyrészt a KAP reformja, a WTO-tárgyalások és az éghajlati változások következtében előállott újabb mezőgazdasági kockázatok és szükséges költségvetési igények felmérése céljából, másrészt a változásokra adandó válaszok érdekében a javasolt megoldások elemzésére.

5.8 A termelők és az ágazati szereplők szervezetbe tömörülése perspektívát nyithat az európai mezőgazdaság jövője szempontjából. Az Európai Bizottságnak erőfeszítéseket kell tennie az ilyen szerveződések támogatása céljából.

5.9 Az Európai Bizottság javára szól, hogy három opcióra tett javaslatot. Nem véglegesen kell dönteni egyik vagy másik mellett, hanem a jövő érdekében fenn kell tartani és el kell mélyíteni nyitott jellegüket.

5.10 A kockázat- és válságkezelés kérdése alapvető fontosságú az EGSZB számára. A kockázat- és válságkezelés területén végzett eddigi tevékenysége alapján kívánatos, hogy az Európai Bizottság a közeljövőben – jogalkotási javaslat révén – operatív formát adjon a különféle rendelkezéseknek, amelyről az EGSZB véleményt kíván formálni.

Brüsszel, 2005. október 26.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Anne-Marie SIGMUND
